

Glas delavca

List za vsa delavska vprašanja

Izhaja tedensko vsak petek

Ljubljana, dne 21. januarja 1938

Leto II. — Štev. 3

Vladna kriza v Franciji

Vse zanimanje evropske javnosti je te dni obrnjeno na razvoj vladne krize v Franciji. Znano je, da francoska buržoazija v odgovor na povišanje mezd, ki jih je francosko delavstvo doseglo v velikih mezdnih gibanjih v letih 1936 in 1937, skuša na vsak način doseči zmanjšanje vrednosti francoskega denarja, s čimer bi mezde sicer formalno ostale na isti višini, dejansko pa bi delavec za isto vsoto mogel mnogo manj kupiti. Kar francoski kapitalisti ne morejo doseči naravnost, z enostavnim zmanjšanjem mezde, to poizkušajo doseči po ovinkih, s takimenovano devalvacijo, razvrednotenjem franka. Od takih denarnih spekulacij imajo korist edino kapitalisti, ker jim to tudi v zunanji trgovini vsaj začasno nudi marsikatero ugodnost. Prizadeči pa so pritelem poleg delavcev tudi srednji sloji, ki s takimi borznimi sleparijami pridejo ob svoje prihranke. Zlasti za delovnega kmeta, ki mora dobršen del svojih potrebščin kupovati, je razvrednotenje denarja dvorezen meč.

Francoska buržoazija, ki ji vlada Ljudske fronte in sloga najširših delovnih množic francoskega naroda, ta res prava in iskrena narodna sloga, ne gresta v račun, ju poizkuša na vse načine onemogočiti. Z ene strani organizira zarote proti vladi in narodu, iz provokacijskih namenov naroča razne atentate, na drugi strani pa poizkuša vplivati na najbolj desno usmerjene elemente v vladi Ljudske fronte. V dosedanji vladi Ljudske fronte sta bila temu vplivu najbolj izpostavljeni sam predsednik Chautemps in finančni minister Bonnet, ki je hotel izvesti novo razvrednotenje franka. Ta vpliv se je pokazal tudi v govoru Chautempe, ki ga je imel v parlamentu neposredno pred svojo ostavko. V njem je ostro napadel Glavno delavsko zvezo (CGT), češ da po nepotrebnem izziva delavske stavke in kali socialni mir v Franciji. Niti z eno besedo se ni dotaknil fašističnih zarot, ki so bile po zadnjih odkritjih policije široko razpredene po vsej Franciji in katerih udeleženci imajo na vesti najrazličnejše tajinstvene zločine, ki so se zadnje čase v Franciji zgodili, tako umor dveh italijanskih emigrantov-antifašistov, bratov Roselli, atentat na poslopje delodajalske zveze, pri čemer je našel smrt en francoski prometni stražnik itd., itd.

Ta govor predsednika francoske vlade je izzval na skrajni desnici vihar odobravanja, na levisi pa upravičeno ogorčenje. Socialisti, komunisti in levo krilo radikalnih socialistov pač niso mogli dopustiti, da bi predsednik vlade Ljudske fronte na tak način zagovarjal koristi tistih dvesto magnatskih družin, proti katerim se bori vse francosko ljudstvo. Ko so socialistični in komunistični poslanci zahtevali podrobnejših pojasnil, je Chautemps ponovil svoje grožnje na račun CGT, nakar so socialistični ministri izjavili, da pod takimi pogoji ne morejo več sodelovati v vladi in da podajajo ostavko. Tej ostavki je nato sledila ostavka celokupne vlade.

Krajevni odbori Ljudske fronte so po vsej Franciji priredili shode, na katerih so zahtevali obnovo vlade Ljudske fronte in dosledno izvajanje njenega programa, ki je bilo doslej samo polovičarsko. Ker je na teh shodih prišlo do izraza tudi razpoloženje radikalno socialističnih volilcev, si radikalno socialistični politiki niso upali sestaviti vlade, ki naj bi vodila brez Ljudske fronte, brez socialistov, ampak z zastopniki desničarskih strank v vladi. Za-

Vesti z bojišč

Na Kitajskem

Kakor smo že v zadnji številki poročali, se je kitajska vlada reorganizirala in hkratu tudi izvršila važne izpremembe v kitajski vojski. Te izpremembe so že pokazale svoj blagodejen učinek. Kitajske čete so na bojiščih prešle v ofenzivo. Na progi Tientsin-Nanking so v pokrajini Šantung v srditi borbi zavzele mesto Cinan, ki so ga bili par dni poprej morali prepustiti Japoncem. Tudi v pokrajini Šansi, kjer se bori slavna 8. kitajska armada, so Japonci doživeli vrsto težkih porazov. Japonci pošiljajo na bojišče mandžurske čete, ki pa so zelo nezanesljive in porabijo vsako priliko, da prestopijo na kitajsko stran. Četniški oddelki se bore povsod v zaledju japonskih čet, katerim prizadevajo precej preglativ. Tako so se partizani (četniki) znašli okrog Šanghaja, kjer so vdrli v mesto Hangčou. Kitajski četniški oddelki so pregnali Japonce iz mesta in se umaknili šele, ko so Japonci dobili znatno pomoč. Prebivalstvo Hangčou je partizanom pripovedovalo, kako so Japonci po zavzetju mesta tri dni ropali in brez vsake sodbe ubijali ljudi, zlasti pa mlade, za katere so mislili, da bi utegnili pobegniti in stopiti v kitajsko vojsko. Takisto je v pokrajini Šansi kitajski četniški oddelki ustavil v soteski Hamanguan japonsko transportno kolono, ki je na 100 tovornih avtomobilih dovažala municijo na bojišče in katero je spremljal močan japonski oddelk. Kitajci so ta oddelk uničili, zaplenili 41 avtomobilov z municijo, ostali pa so bili v tem boju uničeni. Zaradi vse večjih uspehov kitajskih čet na severnem Kitajskem so bili Japonci prisiljeni odložiti svojo nameravano ofenzivo na južnem Kitajskem. Zato pa so te dni uprizorili največji zračni napad na mirne kitajske vasi v osrednji Kitajski. 166 japonskih letal je po teh krajih razmetalo nekoliko stotin bomb, ki so prizadevale precejšnjo škodo. Kitajski protiavijski artiljeriji se je na nekaterih mestih posrečilo preprečiti japonskim napadalcem njihovo grozovito delo s tem, da jih je precej sestrelila, druge pa poglala v beg. V splošnem se japonski uspehi omejujejo samo na pokrajine ob obali, medtem ko se v notranjost boje prodirati. Ko so Japonci zavzeli pristanišče Cingtau, jih je v mestu oficijelno sprejela celokupna tamošnja nemška kolonija z nemškimi zastavami na čelu.

to so vsi po vrsti odlagali mandate za sestavo nove vlade. Ko je Leon Blum prejel mandat, je hotel sestaviti vlado širokega narodnega zedinjenja, ki naj bi obsegala zastopnike vseh strank, ki jim je pri srcu resnična blaginja francoskega naroda, pa naj bodo te stranke zastopane v Ljudski fronti ali pa ne. Komunisti so izjavili, da so pripravljeni sodelovati v taki vladi, ki naj bi dokončno izvedla program Ljudske fronte. Sodelovanju komunistov v vladi pa so se uprli radikalni socialisti, ki so se zbal, da ne bi imelo delavstvo v vladi le prevelike besede. Ob tem odporu je popustil tudi Leon Blum in vrnil mandat. Za Blumom je dobil mandat spet Chautemps, ki ob času, ko je ta članek pisan, vlade še ni sestavil.

Vladna kriza v Franciji je ta trenutek precej huda. Prav mogoče je, da bo francoski narod moral spet na volišču pove-

V zvezi s splošno reorganizacijo kitajske vojske, ki jo vodi osebno maršal Čangkajšek, so se izvršile precejšnje izpremembe v vrhovnem poveljstvu severnokitajskih čet. Nesposobna generala Fenjsjang in Jensišan, ki sta brez posebnega odpora pustila Japonce prodirati v pokrajino Šantung, sta odstranjena. Na njuno mesto je v vrhovnem poveljstvu severnih kitajskih čet postavljen poleg generala Čengčijena slavni poveljnik osme armade Ču-de.

V Španiji

Na bojiščih ni posebnih sprememb. Na fronti okrog Teruela se je republikanskim letalom posrečilo uničiti nekaj nacionalističnih transportov municije. Na osrednji fronti pri Madridu so republikanci z minami razdeljali nekaj sovražnih okopov. Zadnje dni je oživela tudi južna fronta pri Granadi, toda zdaj brez kakšnih pomembnih uspehov. V pogledu vojne na Španskem je zanimivo mnenje francoskega senatorja Morizeja, ki ga je na podlagi svojih osebnih vtisov in na podlagi mišljenja vojaških strokovnjakov objavil v pariškem listu »Oeuvre«. On pravi, da se bo španska vojna, če se v mednarodni politiki ne bodo dogodili med tem kaki izredni dogodki, vsekako končala z zmago republikanske vlade. Senator smatra, da so sile obeh bojujočih se strank enake, približno šteje vsaka stran do 700.000 vojakov. Toda vojska republikanske vlade predstavlja enotno množico dobro izvežbanih vojakov, ki so polni patriotskega republikanskega navdušenja. Drugače je v vojski generala Franka. Velik del njegovih čet tvorijo tujci, ki jih je okrog 170.000, potem 15.000 legionarjev iz tujske legije in 60.000 Marokancev. Ostali vojaki so večidel prisilno mobilizirani, tako da na njihovo odpornost ni moči računati.

V tovarni letal v neki sredozemski avtoritativni državi je oblast aretirala 600 delavcev, ker so ugotovili, da je večina letal, namenjenih za nacionalistično Španijo, neporabnih. Kljub intenzivnemu raziskovanju tajna policija ni izsledila nobenega krivca.

V Romuniji je obsojenih 37 šoloobveznih otrok, bili so obtoženi, da so delali »proti državni varnosti«.

dati, komu zaupa usodo Francije. To je tudi pot, ki bo pokazala, da francoski narod, zlasti pa francoski kmetje in mestni srednji sloji, ki tvorijo podlago radikalno socialistične stranke, ni poslal poslancev v parlament zato, da bi tam zagovarjali koristi sovražnikov francoskega ljudstva, ampak koristi ljudstva. Shodi, ki so jih ob priliki te krize sklicevali in jih še sklicujejo krajevni odbori Ljudske fronte in ki so se v Parizu razvili v mogočne manifestacije za politiko Ljudske fronte, pričajo, da je francoski narod pripravljen braniti svoje pravice proti vsem napadom notranjih in zunanjih sovražnikov Francije. Francosko ljudstvo vedno bolj glasno izjavlja, da smatra politiko francoskega delavskega razreda in njegovih strank za politiko celokupnega francoskega naroda in francoski delavski razred za svojega najposobnejšega voditelja.

Zunanja politika

PREKINITEV DIPLOMATSKIH ODNOSAJEV MED JAPONSKO IN KITAJSKO

Kitajski poslanik v Tokiju je te dni odpotoval domov, kar pomeni, da so diplomatski odnosi med obema državama prekinjeni. Takisto so tudi kitajski državljani na Japonskem dobili povelje, naj zapuste Japonsko. Če angleški listi ob tej priliki izražajo upanje, da to še ne pomeni, da bo Japonska napovedala Kitajski vojno, je to pač zelo smešna tolažba, ko pa vojna že več ko pol leta dejansko traja.

Japonci so, kakor znano, ustanovili v Pejpingu posebno kitajsko vlado, v kateri sede poleg čistokrvnih Japoncev razni izdajalci kitajskega naroda, ki so se Japoncem prodali. Japonci pravijo, da bodo po prekinitvi odnosov z osrednjo kitajsko vlado Čangkajška to vlado takoj priznali. Tudi Nemčija in Italija sta pripravljene storiti takoj, ko bo to storila Japonska. V japonskih krogih naglašajo podobnost položaja, ki je nastal z obstojem dveh vlad na Kitajskem, s položajem, ki že poldrugeto leto vlada na Španskem. Kakor na Španskem priznavajo omenjene tri sile samo vlado generala Franka, tako bo zanje tudi na Kitajskem predstavljal samo vlada v Pejpingu, med tem ko bodo proglasile vlado v Hankovu (bivšo nankinsko vlado Čangkajška) za »rdečo« in jo s tem postavile izven mednarodnega prava. Ostale velesile, predvsem pa Zedinjene države in Anglija, bodo na stvar bržčas gledale malce drugače. V Zedinjenih državah so že izjavili, da jim ne pada niti na um, da bi priznale pejpinski vladi kake zakonite pravice. Narobe, akcija za pomoč zakoniti kitajski vladi Čangkajška je vedno večja in zajema vedno širše množice. Poleg vseh delavskih strokovnih organizacij, ki zahtevajo izvajanje bojkota japonskega blaga, obsojajo početje fašističnih napadalcev tudi razne verske organizacije, kakor n. pr. društvo Kolumbovih viteзов in Zveza krščanskih fantov in deklet. Tudi v Franciji je ogorčenje nad japonskim početjem na Kitajskem splošno. Tako je te dni prišlo v avionsko tovarno pri Parizu nekaj japonskih oficirjev. Ko so jih delavci zagledali, je 2500 delavcev takoj odložilo delo in protestiralo proti prihodu neljubih gostov, tako da so morali Japonci takoj izginiti iz tovarne.

POLOŽAJ V PODONAVJU

Zaključek konference podpisnic rimskega protokola, Avstrije, Madžarske in Italije, je pokazal, da konferenca ni dosegla tistih rezultatov, ki jih je Italija želela. Avstrija in Madžarska sta sicer poudarili svoje protikomunistično stališče in pozdravili protikominternski pakt, toda k temu paktu nista pristopili niti ne nameravata izstopiti iz Društva narodov. Takisto tudi nista priznali vlade generala Franka. Ta izid je vzbudil tako v Rimu kakor v Berlinu razumljivo nejevoljo. O ozadju tega izida smo poročali že v zadnji številki.

Indijci proti Japoncem. Narodna federacija indijskih študentov je začela akcijo za bojkot japonskega blaga. Indijski študentje aktivno podpirajo svoje kitajske tovariše. Kakor znano, so se tudi drugi predstavniki demokratične indijske javnosti izrekli za Kitajsko in republikansko Španijo.

Komite angleške omladine za mir je osnoval komisijo, katera bo izvršila anketo o položaju mladine v kolonialnih in mandatnih državah.

Dr. M. Stojadinović v Berlinu

Predsednik vlade dr. Milan Stojadinović je v soboto odpotoval v Berlin, da vrne obisk nemških ministrov Göringa in von Neuratha.

Pred odhodom je dal g. predsednik vlade izjavo, v kateri govori o kulturnem sorodstvu in zgodovinskih stikih Nemcev in Srbov. Rekel je tudi, da Srbija in Nemčija v svetovni vojni nista bili sovražnici, ampak viteški nasprotnici. Izjavo je zaključil: »Zgodovinsko delo, ki ga je Vodja in državni kancler izvršil z duhovno preporoditvijo Nemčije, je deležno tudi našega občudovanja in priznanja.«

V Nemčiji se je dr. Stojadinović mudil šest dni in je bil sprejet tudi pri Hitlerju, s katerim se je nad eno uro prijateljsko razgovarjal. Povsod so ga sprejeli z velikim slovesom. Samo Mussolini je imel doslej veličastnejši sprejem v Nemčiji kot g. dr. Stojadinović. Obiskal je tudi Krupove tovarne v Essenu in jih razgledal. To dokazuje veliko zaupanje Nemčije do jugoslovanske vlade, ker je bil g. dr. Stojadinović poleg Mussolinija edini tuji diplomat, ki so mu razkazali nemško »kovačnico orožja.«

Po prihodu v Berlin je bila prirejena večerja v predsedništvu vlade. V odgovoru na von Neurathovo zdravico je g. predsednik vlade izjavil:

»Posebno drago mi je, da bom mogel od blizu videti deželo, ki hodi pod upravo svojega velikega Führerja po poti reda in dela, napredka in miru. Delujoč v smeri tesnih stikov med vašo in našo državo bomo koristili ne le obema državam, ampak splošnemu redu in miru v Evropi. Dvigam svojo čašo v čast Voditelja in državnega kanclerja, njegove ekscelence Adolfa Hitlerja, za veličino in napredek nemškega naroda in pijem na zdravje in osebno srečo Vaše ekscelence in gospe Neurathove.«

Pri obisku v dvorcu generala Göringa, ki je znan po svojem junaškem nastopu na leipzigškem procesu l. 1933., pa je g. dr. Stojadinović rekel:

»Vi, ekscelence, ste ob Vašem obisku v Jugoslaviji naleteli ne samo na spoštovanje in vpoštovanje od strani vlade, temveč ste osvojili tudi srce ljudstva. G. Hermann Göring je za celo Jugoslavijo en pojem in to ime najbolj vdanega soborca Adolfa Hitlerja, tvorca nove Nemčije, je poznano po celi Jugoslaviji. Dvigam čašo na zdravje Führerja Hitlerja in za napredek nemške nacije.«

Notranja politika

Odstavljen bankski svetnik

Dr. Anton Breclj, zdravnik v Ljubljani, je bil odstavljen kot bankski svetnik. Dr. Breclj je eden voditeljev opozicije v katoliškem taboru in je hotel obnavljati Slovensko ljudsko stranko proti sedanjemu JRZ. Dr. Breclj je bil tudi dolga leta urednik zdravniške posvetovalnice v »Slovenecu«. Sedaj so mu tudi to rubriko odvzeli.

Obsojen delavec

Pred okrožnim sodiščem so se zagovarjali tudi trije delavci in en študent prava, češ da so razširjali okoli 7. novembra letake, ki so proslavljali dvajsetletnico revolucije v Rusiji. Trije so bili oproščeni. Železostrugar v tovarni »Saturnus« Dolinšek Anton, bivši upravnik »Delavskega lista«, pa je bil obsojen na 10 mesecev strogega zapora. Dolinšek je prijavil revizijski procesa.

Bodoči senator JRZ

JRZ v Sloveniji bo kandidirala za senatorja dr. Franca Schaubacha, nekdanjega velikega župana v Mariboru. Seveda bo dr. Schaubach tudi izvoljen.

Prepovedana brošura

Z odlokom ministra notranjih zadev dr. Antona Korošca je prepovedano razširjanje brošurice »Hitlerjevci v Sloveniji«.

Obsojeni »Pohodovci«

Za časa konkordata je bila zaplenjena številka »Pohoda«, ki je hudo udarjala po konkordatu. Nekateri člani »Narodne odbrane« po so to prepovedano številko razširjali. Policija jim je prišla na sled, da so z avtom ravnatelja velesojima g. Milana Dularja razvažali list. Takrat je bil tudi g. Dular aretiran.

Te dni so stali »Pohodovci«, sedem po številu, pred sodiščem. Obsojeni so bili trije in sicer na 2—5 mesecev zapora.

Voditelj desničarske katoliške mladine

— navaden zločinec. Na zagrebški univerzi je močno krilo reakcionarne katoliško-frankovske smeri. Eden njenih najaktivnejših članov, ki je stal na čelu mnogih njenih javnih nastopov, je bil Vinko Vugrinc. Sedaj je naenkrat policija odkrila, da ta velik narodni borec sploh ni Vugrinc ampak Kodrič, ki se je pod tujim imenom vpisal na univerzo. Policija je tudi odkrila, da je hotel s par enakimi tičkami vlomiti v univerzitetno blagajno in še druge take stvari. Ujeli so ga, ker se je na Silvestrovo preveč natreskal.

Taki zločinski Führerji res ne morejo drugje priti do veljave kot v kakem »občestvu«.

Stanovanjska beda v Ljubljani

Mestni župan dr. Adlešič je imel prejšnji teden v Prosvetni Zvezi predavanje o delavskih stanovanjih v Ljubljani, iz katerega posnemamo po »Slovenecu« naslednje podatke:

V Ljubljani je več delavskih kolonij z zasilnimi delavskimi stanovanji. V teh kolonijah stanuje 398 družin s 1640 prebivalci. Na Galjevi 160 družin, v Mestnem logu 91, na Gradu 83, v gramozni jami 50, na Brdu 14. Veliko je otrok, na Brdu je 44 prebivalcev starih pod 14 let. 82% vseh teh je delavcev, večinoma nekvalificiranih.

Razmere v teh stanovanjih so obupne. Večinoma so to majhne bajtice, zgrajene na občinskem svetu z majhnim posojilom. Na Gradu pa stanuje v nekdanjih zaporih za zločince neka 10članska rodbina celo na hodniku. V vseh kolonijah je velika vlaga. V gramozni jami je 80% vlažnih stanovanj, v Mestnem logu 71%, na Brdu 29% itd. 42% stanovanj (nad 160) ima nezadostno ali pomanjkljivo svetlobo. Vsa stanovanja so seveda pretesna.

Na Galjevi je za vse stanovalece 8 skupnih vodovodnih pip, torej na 80 ljudi

ena pipa. Na Gradu je 5 pip, v Mestnem logu 4, v gramozni jami 2, na Brdu 1 vodnjak. Večji del je brez lastnih stranišč. Tako ima na Gradu samo 15 družin lastno stranišče, 68 družin pa ima 16 skupnih stranišč (več kot 4 družine eno stranišče). Vse kolonije so brez elektrike. Edino na Galjevi ima 20% in na Gradu 40% električno luč. Na troje ljudi prideta povprečno dve postelji.

Večina stanovanj je nezakurjenih in žive stanovanci v največjem mrazu. V gramozni jami in na Viču nima nobena soba peči, na Galjevi pa pride na 240 sob 22 peči (koliko se v teh sobah kuri, ni podatkov).

Taka je slika stanovanjske bede po uradni anketi ljubljanske občine. Gospod župan je nato apeliral na uvidevnost gosposkih stanovalec na Aleksandrovi, Tyrševi in Miklošičevi cesti, ki naj pripomorejo, da se bo ta žalostna slika izboljšala.

Res je nujna potreba, da se te strašne razmere spremenijo. Zato je v prvi vrsti poklicana mestna občina. Gospod župan je

tudi povedal, da je občina v povojni dobi vložila 52 milijonov Din za zidavo stanovanj za meščanske in uradniške družine. Za ta denar je občina zgradila 77 poslopj s 689 stanovanji. Delavskih stanovanj pa ni gradila, dala je samo 700.000 Din posojila delavcem, da si gradijo zasilna lesena stanovanja. Delavci so zgradili 252 hišic, ki so jih s pristradanimi dinarji odplačali, zemljišče pa je še vedno last občine. Kakšne so razmere v teh hišicah, smo zgoraj videli.

Čas je, da začne mestna občina misliti tudi na gradbo delavskih stanovanjskih hiš; saj se velik del dohodkov (trošarine itd.) steka v mestno blagajno iz delavskih žepov. Zidalo se je pa samo v centru in za tiste, ki že nekaj imajo. Čisto po pregovoru: kdor kaj ima, temu še bog nekaj dá. Zida naj se pa iz sredstev občinskega proračuna. Če bodo ljubljanski kolonisti morali čakati na usmiljenje Aleksandrove ceste, bodo še dolgo čakali.

Drobne vesti

Anglija in Irska se pogajata. Že nekaj dni se vrše posvetovanja med irskim predsednikom De Valero in angleškimi politikami. Gre za razširitev irske samouprave tudi na tiste dele, ki so sicer irski, pa doslej niso spadali pod Irsko upravo. Anglija je spriči mednarodnega položaja prisiljena popustiti v njihovih narodnih zahtevah, za katere se bore že celo stoletje.

Švedski kralj in češki predsednik za mir in demokracijo. V svojem govoru je švedski kralj izjavil, da bo Švedska zmemrom stala na strani demokracije in podpirala mirovna stremjenja. 15. t. m. pa je predsednik češkoslovaške republike, dr. Beneš, ob priliki svojega obiska v Akademskem domu v Pragi priporočal študentom, naj imajo vedno v mislih načela demokracije, zakaj drugi politični sistemi so za Češkoslovaško državo nesprejemljivi.

Kitajski študenti svetovni javnosti. Narodna zveza kitajskih študentov je naslovlila na celokupno svetovno javnost, zlasti pa še na mladino vsega sveta, tale poziv: »Mi, kitajska mladina, ne branimo le naše neodvisnosti, marveč mir in civilizacijo vsega sveta. Svetovna mladina zbira svoje sile, da bi pripomogla k naši zmagi in tako onemogočila japonsko agresivnost.«

Abesinski cesar za republikansko Španijo. Zamorski pesnik Lingston Hughes je izjavil novinarjem, da pripravlja abesinski cesar Hajle Selasije skupno z ameriškim zamorskim kongresom veliko akcijo med črnci za pomoč republikanski Španiji.

B. Traven:

Mezdna pogodba

B. Traven je nemški socialni pisatelj, ki stalno živi v Mehiki in piše o njej romane. V slovenskem prevodu imamo njegov roman »Zaklad Sierra Madre«, ki je izhajal v »Svobodni«. Pričujoči podlistek je izveček iz novejšega Travnovega romana »Punt obešenih«, ki kaže, kako so stari mehiški veleposredniki postopali z indijskimi poljedelskimi delavci, dokler teh ni minilo potrpljenje, ter so združeni v enotno fronto kmečko-delavskega ljudstva pričeli boj »za zemljo in svobodo«. Op. ur.

Don Severo in Don Felix sta si oglevala svežo pošiljko delovne sile in sta bila zadovoljna s tistim, kar sta našla.

Ljudje, vsi utrujeni, so v raztresenih skupinah ležali na trgu pred hišami. Če sta se Don Severo in Don Felix približala kateri izmed teh skupin, so fantje brž vstali. Don Severo je tupal njihove roke, njihova meča in ramena, kakor da bi bili to biki, ki jih misli kupiti.

»Kaj si ti, Chamula?« je vprašal Candido, ko je prišel k njegovi skupini. Po oblačilu in po klobuku je razpoznal indijansko pleme, ki mu je kateri pripadal. »Campesino, bajtar, su humilde servidor (vaš ponižni sluga),« je plaho odgovoril Candido.

»Potem boš pač dober delavec, Chamula,« je nato dejal Don Severo.

»A sus ordenes, patroncito, na vaše povelje, spoštovani gospodarček.«

»Kdo pa je tale ženska, ki jo imaš pri sebi? Tvoja žena?«

»Moja sestra, patroncito. Moja žena je umrla.«

»Toda oba mladiča sta tvoja otroka, kaj ne?«

»A sus ordenes, na razpolago sta vašemu povelju, patroncito.«

Don Severo je oba otroka nalahno s pestjo sunil v prsa in ju zgrabil za roke. »Zdi se mi, da bošta čisto dobra vaqueritos, kravja pastirja.«

»Oprostite mi, patroncito, da vam ugovarjam, ampak otroka sta še čisto majhna in šibka, res ne moreta opravljati težkega dela tu na pašnikih. Eden ima šele šest, drugi pa sedem in četrt.«

»Če hočeta jesti, potem morata pač delati. Od tvoje jedače ne bo zanju ostalo prav nič, kvečjemu da ti zaračunam dvojno porcijo. Toda v tem primeru se ne boš nikoli znebil dolga, ki ga imaš pri meni.«

»Lahko bova delala, saj sva z Jefom dovolj močna,« se je naglo oglašil starejši otrok, ko je videl, da bi utegnil njun oče ravno zaradi njiju vse življenje z delom odrajtovati svoj dolg pri don Severu. In potem bi ga nikoli več ne bilo domov...

»To mi je všeč,« se je smehljal don Severo, »to sta fanta, kakršne imam rad. Še nikoli ni nikomur škodovalo, če si je zgodaj pričel služiti svoj vsakdanji kruh.

Vidva gresta v volovsko stajo, vaju očepa k rudarjem.«

Otroka sta se prestrašeno spogledala: »Ali ne ostaneva pri očetu?«

»On ni noben boyero, ampak kopač in zato ne more z vama bivati v isti staji. Če bo ravno slučajno nanoslo, se boste mogoče kdaj čez noč znašli v eni staji.«

Candido je potegnil otroka k sebi, kakor bi ju hotel zaščititi. Nekaj časa ju je gladil po gostih, kodrastih lasih, potem pa je počasi dejal:

»Kaj naj storimo, otroka? On je gospodar in mi moramo ubogati.«

Don Severo je šel naprej k naslednji skupini. Don Felix pa je ostal še nadalje tam in namignil Modesti, ki se je bila oddaljila za nekaj korakov stran, ko je don Severo pričel zasliševati njenega brata in njegova sinova. Ko ji je don Felix pomignil, se je poslušno približala. Sklenila je glavo in prekrižala roke na prsih. Toda pogleda ni povzdignila...

»Kaj pa delaš tukaj?...«

»Prišla sem sém z bratom, ki je sam, in pa zaradi otrok, patroncito.«

To je dejala, ne da bi dvignila glavo.

»Kje boš pa jedla, vlačugica?«

»V staji, pri mojem bratu.«

»To ni mogoče. On dobi jesti samo za enega človeka, če pa hoče dobiti dve porciji, mora dve plačati. V tem primeru mu ne ostane od zaslužka nič, poleg tega pa ima pri nas še okrog tristo petdeset pezetov dolga. Če dobavi svoje tri tone, zasluži pol pezeta na dan.«

»Dve toni, patroncito, tako stoji v moji pogodbi.« Te besede je bil izgovoril Candido, ki se je bil med tem približal in slišal zadnje besede.

»Kaj stoji v tvoji pogodbi, to se nas čisto nič ne tiče in kar lepo zapri tvoj smrdljivi gobec, ali pa bom pri tej priči poklical nadzornika, ki te bo primerno pozdravil. Ta te bo že naučil, da boš vedel, da smeš svojo gofijo vrteti samo takrat, kadar te kdo vpraša. Tri tone imaš dobaviti na dan in če teh treh ton ne bo, ti dneva kratkomalo ne plačam. In če se bo to večkrat ponovilo, boš že videl, kako bomo tiste tri tone vendarle znali dobiti iz tebe. Vesel bodi, da ne zahtevamo štiri tone. Toda tudi do tega še pride.«

»Toda, dovolite,« je ponižno dejal Candido, »don Gabrijel, ki me je najel, je dejal tako, in župan v Hucutsinu, kjer smo žigosali pogodbo, je pritrdil, da bom na dan dobavil samo dve toni.«

»Štiri zate, ti ušivi kojot. Štiri tone in gorje tebi, tvoji koži in kostem, če bo manj ko štiri tone.«

Don Felix je vzel iz žepa knjižico, zapisal vanjo ime in za imenom načelkal: Štiri tone je njegova dolžnost.«

»Toda, dovolite...« je znova začel Candido. Naprej ni prišel. Don Felix ga je s pestjo tako močno udaril po obrazu, da se mu je brž pcedila kri iz nosa.

»Dejal sem ti, da drži gobec, ti zanikrni in ušivi smrdljivec.«

Delavski vestnik

Potrebno opozorilo

Prejeli smo sledeči dopis in ga objavljamo. Uredništvo se z njim v celoti strinja. — Op. ur.

Boj za enotnost ni brez uspeha. Počasi pa vendarle se v posameznih krajih združujejo razbite in sprte skupine in gredo skupaj v akcijo, posebno pri volitvah za obratne zaupnike. Tako bo v Kranju, na Jesenicah, v Ljubljani in drugod šlo razredno zavedno delavstvo skupaj v volitve, čeprav pred enim mesecem še ni bilo prav nobenih izgledov za to. To se pravi, da do enotnosti ni težko priti, če se le hoče. Skoraj vse zavisi od tega, če oni, ki so danes za enotnost, znajo pridobiti tudi one, ki še niso.

Ravno v tem je nevarnost za enotnost, da mnogokrat tega ni in da mnogokrat tudi tisti, ki se trudijo, da bi prišlo do enotnosti, delajo take napake, ki enotnost samo zavirajo. Kolikor sem čul, so bile take napake tudi v Kranju in na Jesenicah. Jaz pa hočem opozoriti na nekatere v Ljubljani in sicer v tovarni Saturnus.

V tovarni Saturnus je vse delavstvo za enotnost. Samo nekaj starejših delavcev in funkcionarjev je to enotnost oviralo. Za volitve obratnih zaupnikov pa je bila postavljena enotna lista, s katero se pa nekaj sodrugov ne strinja. Treba bi bilo te ss. pridobiti za enotnost s tem, da bi se poskušalo z njimi sodelovati za skupne stvari. Nekateri delavci pa so razširili med delavstvom pesem, ki s. K. zelo sramoti in smeši. Ali bo s. K. sedaj bolj pripravljen iti skupaj z vsem delavstvom? Ne, ampak se bo ustvarilo še večje sovraštvo v tovarni, zato je ta pesem neprimerna in škodljiva za enotnost saturnškega delavstva.

Prav tako se mi zdi neprimeren nastop proti s. oblastnemu tajniku na zadnjem sestanku. Prav je, da se kritizira, kar ni prav, prav je tudi, da se zahteva, da naj bo oblastni tajnik Slovenec, da ga bomo razumeli. Ni pa prav, da se ga ne pusti govoriti na sestanku podružnice, ker na to ima kot oblastni tajnik pravico. Braniti

Jesenice

Mnogo poročil je priobčenih v raznih časopisih z Jesenic. Potrebno je, da ste čitatelji »Glasu delavca« informirani o razmerah, ki vladajo pri KID. Pred letom dni je vodstvu tovarne uspelo uvesti v svoje obrate nov sistem. Z novim sistemom se je delavstvo izkoriščalo do skrajnosti. Uveljavil se je nov plačilni sistem z naslovom »kolektivna pogodba«. Podjetju je s to pogodbo uspelo, da izvede vse spremembe mezdnege plačila, ne da bi bilo potrebno odpovedati pogodbo. V pogodbi ima tudi točko, da lahko sprejema delavstvo na poizkušnjo in sicer za 20% nižjo plačo kot prejemale starejši delavci. Ta točka se od strani podjetja najbolj izpolnjuje. Po poročilih tovarne je bilo na novo sprejetih delavcev nad 1500 in vsi na poizkušnjo za 20% nižjo plačo. Vse se je po večini zaposlilo pri novem plavžu, ki ga KID smatra za najvažnejši obrat. Smatra ga zato, ker je ta obrat najbolj dobičkanosen. Vodstvo tovarne ni napravilo za novo sprejete delavce niti enega stanovanja, tako so ti trpini izpostavljeni največji stanovanjski krizi in oduškim hišnim posestnikom. Kaj moramo storiti, da pridemo do znanejšega življenja? Dolžnost je vsakega posameznika, ki še ni organiziran v strokovni organizaciji, da se takoj organizira ter dela za skupnost vseh organizacij.

Delavec.

Stari trg pri Rakeku

Kakor povsod tako je tudi pri nas delovno ljudstvo po večini obubožano, kljub temu, da vedno čitamo po raznih časopisih, da mora sedaj biti ves narod zadovoljen.

Pomagano je torej vsem, najbolj pa brezposelnim delavcem, ki v tem mrazu zmrzujejo, nimajo kaj jesti, še manj pa obleči. Mnogo našega delavstva in kmečkih sinov je odšlo v Francijo za kruhom.

mu govoriti pomeni, vnašati nered v organizacijo in je res razbijaško.

V Saturnusu še ni dosežena popolna enotnost. Nekateri mislijo, da je in da je treba vreči sedanji podružnični odbor in postaviti novega s čisto drugimi ljudmi. To pa ravno ne bi bilo prav. Nov odbor podružnice mora biti plod sporazuma s sodrugimi iz sedanjega odbora in mora res predstavljati enotnost vsega delavstva v Saturnusu.

Tudi ni prav, da se oni sodrugji, ki so izstopili iz strokovne organizacije, še danes niso vrnili vanjo. Čeprav so imeli prav v vseh ozirih in razlogih za izstop, vendar bi ne smeli izstopiti, ker se s tem odtrgajo od delavstva. Pravi zavedni delavec nikoli ne gre iz organizacije, ampak se v njej bori za to, da bo njeno delo bolj uspešno. Tu ne pomaga noben izgovor in bi se ti sodrugji morali vrniti v organizacijo ter v njej kot polnopravni člani zahtevati svoje pravice.

Seveda nosijo glavno odgovornost oni, ki so vse te stvari zakrivili s svojim neodgovornim delom v organizaciji s kršenjem statuta, demokracije itd. Toda, treba je gledati bolj naprej kot nazaj in bolj iskati tisto, kar nas lahko združi, kot pa tisto, kar nas razdvaja. In pri tem moramo tudi tisti, ki se borimo za enotnost, paziti, da ne bomo delali neumnosti, ki bi enotnosti škodovali.

Toliko o Saturnusu. Enako je gotovo tudi drugod. Meni se zdi, da bi tudi dopisniki v »Glasu delavca« morali na to paziti. Kakšno korist ima boj za enotnost od tega, če napada trboveljski dopisnik s. Reimana zato, ker na predavanjih deli sladkorje in agitira za »Delavsko politiko«. To ni prav nič važno. Škodljivo pa je zelo, ker bo s. Reimana in njegove pristaše čisto gotovo odbijalo od nas in s tem oviralo enotnost. Če bi se poskušalo s s. Reismanom in njegovimi somišljeniki skupno delati za vse dobre stvari, ki jih razlaga s. Reisman, bi gotovo bilo za delavstvo koristnejše. Kritizira naj se pa bistvene in važne stvari in kritika naj bo sodružna.

Iz naše doline okoli 160, največ seveda mladih mož, ki so željni dela in zaslužka. Mnogo pa je delovne sile še na razpolago, ker tukajšnji podjetniki skrbijo, da imajo vedno rezervo za vsak slučaj.

Kdor hoče sedaj v Francijo, mora imeti potrdilo od lesnega trgovca, da je v resnici lesni delavec. Nekateri podjetniki nočejo izdati teh potrdil in takoj je onemogočen odhod v Francijo za kruhom.

Delavci iz Francije po večini pišejo, da jim je dobro, da še niso imeli takega življenja kot sedaj. Pišejo tudi, da se vsi svobodno organizirajo in da se organizacija bori za vsakega delavca, četudi je tujec.

Čudimo se ljudem, ki so zagrizeni naši nasprotniki in romajo v Francijo za kruhom, v ono Francijo, kjer vlada v nji ljudska fronta in kjer je Blum baje pripeljal Francijo na rob prepada. Zakaj ne gredo ti ljudje tja, kjer se po mnogih poročilih cedita mleko in med?

Tudi za našega kmeta-trpina ni nič boljše. On se ubija od zore do mraka po gozdu, preganja svoje živinče po snegu in mrazu, da zasluži za najpotrebnejše, pa davka kljub temu ne more plačati. Mnogo jih je, ki imajo od 1000 do 10.000 Din davčnih zaostankov, pa si ne morejo nikakor pomagati. Tu pa tam se oglašajo rubeži, odženejo kravo iz hleva, malo je ogorčenja, pa gre zopet vse svojo pot.

Mnogi pa so začeli razmišljati, da tako ne more več dalje, da bi bilo treba organizacije, to je skupnega nastopa, da si podamo roke delavci, kmetje in obrtniki in se tako borimo za boljše bodočnost.

Starotržan.

Krško

AGITACIJA PROTI DELAVSKEMU TISKU

Zakaj vera peša? Dne 2. t. m. je g. K. J., kaplan v Leskovcu pri Krškem imel pridigo o delavskem tisku, češ da piše proti veri, cerkvi in ne vem, kaj še vse. H koncu svoje pridige je pripomnil, naj

nihče ne čita delavskih listov, ki izhajajo v Ljubljani. Kdor jih dobiva, naj jih vrže proč ali pa sežge. Ljudje so se začeli spogledovati in spraševati, kakšni neki so ti listi in kdo jih ima. Nastalo je zanimanje zanje in iz enega naročnika jih je prav zagadelj nastalo sedem v eni sami vasi. Ko so ljudje listi začeli brati in se prepričali, kakšen je list v resnici, so se začeli spraševati, zakaj g. kaplan govori proti temu listu, ko pa vendar ne piše nič proti cerkvi, ampak zelo veliko v korist delavcev in kmetov.

Delavec s Krškega polja.

Trbovlje

Neznosne razmere v rud. revirjih

Od leta 1926. do 1927. je v rudarskih revirjih vladala kriza (seveda pri delavcih, gospoda ni občutila nobenega pomanjkanja), rudarji smo praznovali šihte vsa leta, zadnja leta že po 3 v tednu. Za vse praznovane šihte ni TPD rudarje niti za paro odškodovala, ampak nam je vsilila neplačani dopust. Družba tudi po o. z. § 220. ni rudarje odškodovala na izgubi šihta, kakor bi jih morala, če se je stroj ali kaka naprava pokvarila, da delavci niso mogli delati, ampak jih je enostavno poslala domov brez doplačila na izgubo šihta (akoravno se je večkrat po zanikrosti in zaradi »šparsistema« pokvarila naprava, ker se ni popravila o pravem času). Ako pa je rudar izostal, je moral plačati kazen 15 Din, to je tkzv. »blau«. Velikokrat, ko so delavci prišli v službo (na šiht), jih je enostavno poslala družba domov brez odškodnine za pot v službo in nazaj, zniževala je delavske mezde, akordne postavke, deputat, kurjavo in razne druge ugodnosti. Z letom 1937-38, ko je za TPD nastala zopet dobra konjunktura, ko so se nakopičene zaloge premoga izpraznile, je nastala za rudarje prava inkvizicija. Medtem, ko so nas prej vsa leta večkrat pošiljali domov, ko so vsak teden vsilili tri dni neplačanega, neprostovoljnega dopusta, danes rudarjem sploh ne dajo več dopusta. Če greš prosit za dopust, plačaš Din 15 za »blau«; če greš zaradi opravičenih razlogov prosit, zopet ne dobiš dopusta. Priganjaški sistem se dan za dnevom stopnjuje, nikoli ni dovolj storitve, iz rudarjev so že iztisnili zadnje fizične moči, a še se od njih zahteva čim več. Če ne moreš opraviti, kar zahtevajo, ti očitajo vse mogoče. Danes rudar da 100% več ko pred leti, a je naša plača 100% nižja od one pred l. 1923. Z novim letom so nastale tudi spremembe pri upravnih obratovodstvih; prišli so novi obratovodje, nastali so novi obrati. Da bi se s tem položaj rudarjev izboljšal, o tem ni govora; nasprotno, poslabšal se je. Vsak na novo nastali obrat poskuša iz delavcev čim več iztisniti, tako da bi že delavci morali s svojim orodjem in drugimi pripomočki delati. Niti volne za čiščenje se ne dá onim, ki jo rabijo pri delu. V skladišču se mora štediti, tako tudi orodje ni v pravem redu. Odtod tako pogoste nesreče, nezgode in smrtni slučaj; večina nezgod se pripeti zaradi priganjaškega sistema.

Vsi pred leti upokojeni čez 60 let stari rudarji so bolj čili, zdravi in krepki kakor danes rudarji v svoji najlepši dobi. Danes so rudarji samo še živj okostnjaki.

Danes zastopniki podjetja delavce priganjajo na različne načine. Rudarje iz enega obrata premeščajo na druge obrate, ne da bi to zahtevala strok, potreba. Rudarje kličejo v službo kakor se to zljubi obratovodjem; velikokrat nimajo rudarji niti štiri ure odmora med storjenim šihtom, pa že morajo zopet nastopiti službo. Če si obratovodje zmislijo, da jim nese dobiček, diktirajo potom svojih paznikov rudarjem, da morajo delati 10—12 ur ne da bi med tem časom dovolili določeni odmor, kakor to predvideva zakon o zaščiti delavcev. Kaj se pravi opravljati 12 ur težko službo brez določenega odmora in hrane, to ve najbolj rudar sam, gospod v topli pisarni s polnim trebuhom gotovo ne. Zadnje čase se že uvaja normalno nedeljsko obratovanje in se s tem kratki nedeljski počitek izmognanih rudarjev, pri vsem tem pa si rudarji ne morejo zaradi mizernih mezd in številnih šihtov nič pomagati, ker je draginja narasla in še narašča, a delavske mezde pa se znižujejo. Sedaj že TPD uvaja umet-

ni način zniževanja plač s tem, da sprejema vozače za 24 Din na šiht, čeprav so vozaške plače 29 Din v kolektivni pogodbi zajamčene. TPD je zvišala cene premoga, rudarjem pri svoji sijajni konjunkturi ne nudi zaradi narasle draginje nikakega izboljšanja plač ali drag. doklad, pač pa vrže svojim sestradanim in izčrpanim rudarjem drobtinice, ki z njene mize padajo v obliki malenkostne moke.

V kolektivni pogodbi § 19 je zajamčeno rud. delavcem, da bo družba na separaciji in obratu Neža zgradila kopalnice; pogodba je stopila v veljavo 31. avgusta 1936, kopalnice pa še do danes ni.

Člen 3 določa temeljne mezde sledeče: mladoletni Din 19, ženske Din 23,75, vozači Din 28,50, kopači Din 33,25, kvalificirani kopači Din 38. TPD oziroma uprava trboveljskega rudnika krši kolektivno pogodbo in sprejema v službo od vojakov došle in že poprej po več let zaposlene pri rudniku pod določeno mezdo vozačev po 24 Din, mesto po 28,50 Din.

Delavce, ki so že več ko 8 let v službi, se ne uvršča v višjo kategorijo kakor določa pogodba. Kopači so že nekateri 15 let v rudniku, pa jih še niso uvrstili v kop. kategorijo.

Člen 8 se krši, ker se uvaja večkrat 10—12 urno delo, kar je proti zakonu o zaščiti delavcev, § 6.

Družba, oziroma obratovodstvo, če določi gotove dni 10—12 ur dela, ne da med tem časom odmora, ampak se dela nepretrgano, tudi ne obvesti večkrat pravočasno delavcev, ki so potem brez hrane zaposleni 10 ur ali več.

Kolektivna pogodba se krši in vseh koncij in krajih. Je skrajno slaba in pomanjkljiva; bila je velika napaka od strani del. vodstva, da se ni kolekt. pogodba jeseni revidirala in izpopolnila. Pravilno ni tudi to, da del. vodstvo ne pokrene nobene akcije za mezd. gibanje za drag. doklado. Danes je čas, a so vse organizacije pasivne. Rudarji to odločno zahtevajo, ker draginja raste. Skrajni čas je, da se nekaj ukrene.

Ruše

Malo se čuje o našem kraju tako, da bi si vsak lahko mislil, da nam tukaj ni hudo. Res je zaposlenost letos nekaj boljše nego minulo leto, vendar se je položaj mogoče celo poslabšal spričo rastoče draginje in mizernih mezd, ki so v nekaterih tukajšnjih podjetjih direktno škandalozne. Vendar o tem drugič, danes vam hočem pa povedati, kako ravno tisti ljudje, ki trdijo, da ni več brezposelnosti, skušajo ljudsko bedo spremeniti v svojo politično korist.

Vsako zimo je občina Ruše naprosila pomožno akcijo in obdarovala najrevnejše otroke z obleko in obutvijo. Letos so pa gotovi krogi že jeseni govorili o tem, kako ni več krize in občine se tudi ni sililo, da bi napravila nekaj za podporo revnim v zimi. Radi tega je tukajšnja »Vzajemnost« prevzela inicijativo in sklicala sestanek vseh društev v Rušah, da skupno izvedejo pomožno akcijo. Vabilu so se razen »Prosvetnega društva« odzvali vsi in je tako stvar v teku. Obdarjenih bo okrog 60 otrok z najnujnejšim sredi tega meseca. Pa je tudi že skrajni čas, ker je ravno sedaj najhujša zima.

No sedaj, ko je vse v teku, pa so dobili nekateri bolje situirani od socialnega odseka občinskega sveta pismo, podpisano od g. župnika, v katerem jih ta odsek vabi, naj prispevajo za pomoč tistim, ki so pri občini ali v šoli prosili za podporo. Odsek se obrača na naslovljence s posebnim ozirom na to, ker je »opozicija raztrobila, da občina letos ne bo ničesar preskrbela revnim«, čeprav se mu zdi, da potreba zdaj ni več tolikšna, ker ima »večina družinskih očetov zaslužek«.

Čudimo se, da nam učiteljstvo razen ene izjeme kljub našemu dopisu ni poslalo imena niti enega otroka. Priznamo tudi, da je akcija letos važna, ampak ne iz razlogov, ki jih imajo gospoda v mislih, ampak zato, ker je beda še hujša kot minula leta in ker je precej huda zima.

Naš princip sicer ni, da bi prosili in z miloščino ter pomožnimi akcijami odpravljali krizo in bedo, temveč zahtevamo pošten zaslužek in kruh za vsakega. Toda za sedaj je situacija takšna, da moramo na ta način pomagati trpinom v najnujnejši sili. Ti delavstvo pa se končno predrami in se okleni tvojih organizacij in društev, da se boš tam ramó ob rami borilo za izboljšanje svojega položaja in da ne bo mogel iz tvoje bede vsak kovati koristi in politične pustloščine.

Delavstvo.

Vsem čitateljem, ki niso plačali naročnine, se prihodnja številka ustavi.

Uprava.

Pivovarna Union, Ljubljana

Iz naše tovarne se malokdaj oglasimo, kadar pa se oglasimo, takrat pa so razmere že take, da moramo povedati resnico. Podjetje znižuje delavcem plače na imeniten način. V tovarni je kolektivna pogodba, s katero so določene plače. Vse na novo sprejete profesioniste ne plačujejo po pogodbi 48 Din, temveč samo po 32 Din. Ženske se niti ne plačujejo po minimalnih mezdah, ki so predpisane po banski naredbi. Tudi podjetje krivično postopa pri redukcijah. Podjetje sprejema nove delavce in odpušča take, ki so bili pri podjetju zaposleni že deset let. Zgodil se je primer, da je bil Bregar Primož, ki je delal deset let pri podjetju, 7. januarja radi pomanjkanja dela odpuščen, 12. januarja pa je bil sprejet novi delavec. Tako se izigravajo delavci. Glavni borci proti delavstvu sta podban diktatorskega režima Pirkmajer in neki Kukec, oba goreča nacionalista. Tem gospodom povemo, da bomo temu postopanju napravili konec. 13. januarja so izvršili intervencijo radi redukcije strok. tajnik Splošne del. strokovne zveze Jakomin Lovro in magistratni uradnik Rupnik; kakor izgleda, intervencija ni uspela.

Pivovarniški delavec.

Nova svetovna kriza

Lanski borzni polom in močan dvig brezposelnosti v Ameriki

Lani, 19. oktobra, je prišlo na newyorški borzi do poloma, ki se ga da primerjati kvečjemu z onim iz l. 1929, ki je predstavljal uvod v svetovno krizo 1929-1933.

Meščanski listi so tedaj lani optimistično razlagali ta pojav, priznavali pa vendar, da o nadaljnjem dvigu produkcije ni govora. Kot vzrok borznega poloma so navajali politično nesigurnost, zlasti pa selitev iz domovine pobeglega francoskega kapitala. Poudarjali so, da vzrokov ni iskati na gospodarskem nego le na političnem polju (Španija, Kitajska, Francija). Vendar to ne bo čisto držalo: Hkrati je jasno, da sta gospodarstvo in politika najtesneje povezana in da je celo politika podrejena gospodarskim interesom (japonski velekapital išče v roparskem pohodu na Kitajsko svoj izhod iz krize). Meščanska politika ima vendar kot cilj uveljavljati gospodarske interese kapitalistov in kapitalizma.

Položaj združenih držav ameriških, ki so danes glavna kapitalistična velesila, je barometer svetovnega gospodar. položaja. In kako je tu? V zadnjem času čitamo poročila o silnem dvigu brezposelnosti, ki je po cenitvah strokovnjakov dosegla zopet skoro število 11 milijonov!

Tudi po večini ostalih kapitalističnih držav (razen Francije) je v ugodnem položaju le industrija, ki dela za vojne priprave.

Tako torej izgledi niso prav nič rožnati. Še več! Jasno je le to, da bo nova kriza neprimerno ostrejša kot je bila pretekla. Delavstvo pa se mora zavedati težkega položaja, strniti svoje vrste, da se ne bo ponovilo, kar je bilo v pretekli krizi, namreč da so lahko valili vso težo krize na zgarana delavska pleča skoraj nemoteno.

Mooney in Billings

V Zedinjenih ameriških državah je začela pravna komisija Senata raziskavati slučaj Tom Mooney-a in Waren K. Billings-a, ki že 21 let trpita v ječi na podlagi lažne obtožbe. Parlamentu USA so predložene resolucije. Roosevelt želi posnemati Wilsona in v tej stvari pri kalifornijski vladi na podlagi dokumentov intervenirati v korist Mooneya. Istočasno je bilo veliko zborovanje v New Yorku, na katerem so zahtevali svobodo teh dveh veteranov ameriškega delavskega razreda. Tom Mooney ni izgubil hrabrosti, pripravlja se, da iznese svoj slučaj pred vrhovnim sodiščem USA. Ker pa za ta proces potrebuje denarja, so začeli nabiralno akcijo po celi Ameriki. Tom Mooney je pozval javnost USA, da se za te okolnosti zainteresira in s prispevki omogoči njegovo borbo, katero vodi že 21 let.

ŽENE

»Kaj pa je tebe treba bilo«

Teško danes živimo vsi delavci, dvakrat težko me ženske. Narava nas je določila, da rodimo in ohranjamo življenje. Toda ta naravna naloga je danes za marsikatero izmed nas pogubna in strašna. Vsak dan, povsod se dogajajo žalostni primeri ženskih usod. Najbolj žalostna usoda pa je usoda nezakonskih mater.

Številke kažejo, da je tem več nezakonskih otrok, čim slabše so razmere. V bogatejših slojih pač zato skoro ni nezakonskih mater, ker se z denarjem marsikaj stori — dekle se lahko poroči ali pa drugače prikrije »sramoto«. Mladi ljudje pa se danes večinoma ne morejo poročiti, ker se vsak še sam težko rije skozi življenje. Toda kdo ima pravico, da bi dekletu ali fantu prepovedal pravico do ljubezni. Saj nista onadva kriva, ako kljub celodnevemu delu ne zaslužita za življenje. Še hujši pa je primer služkinje, ki jo zlorabi gospodar ali sin in jo potem ko postane mati, vržejo na cesto.

Ista čustva in ženski nagon kot pri poročenih ženi imajo za nezakonsko mater hude posledice. Toda še danes jo družba obsoja. Sramota je težka kazen, ki jo zadene. Oče njenega otroka jo navadno pušči, ostane sama s svojim otrokom, izobčena in zavržena. Najbolj pa jo zaničujejo ravno ženske, ki bi morale pač najti razumevanje za njeno usodo ji pomagati. Brez prijateljev, največkrat brez zaslužka, prevarana v svojih najlepših upih, stori zapuščenno dekle često nepremišljeno dejanje: samomor, detomor.

Ta položaj nezakonske matere pa vpliva zelo na otroka. Največja umrljivost je ravno pri teh otrocih. Tisti, ki ne pomro v prvih mesecih, doraščajo v pomanjkanju in osovraženi. Celotno njihovo mater, ki so radi njih toliko hudega prestale, jim ne nudijo tople materinske vzgoje. Navadno pa mater komaj poznajo — saj jih dajo takoj v rejo tujim ljudem. Ni čudno, da je ravno med njimi dosti propadlih zločincev. S kak-

šno pravico pa terja družba od tistih, ki jih je zavržla in osramotila, da zrastejo v čiste in poštene ljudi. Nočem jih zagovarjati, a človek mora tako reči: »gospoda, nikar ne zavijajte oči!«

Nekatere države so že spremenile svoj odnos do nezakonskih mater in otrok. Poleg tega, da je postopek napram možu ostrejši, uvajajo še uredbe za zaščito otroka in matere. Na Danskem dajo tem materam brezplačno bivališče in oskrbo. V državno porodnišnico v Pragi sprejemajo nezakonske matere 4 tedne pred porodom in jo obdržijo še 3 mesece po porodu. Ako je še pozneje v stiski, skrbi država še 6 let za otroka. Na Estonskem je mati lahko 6 mesecev brezplačno v zavetišču, otrok pa tri leta. V Angliji zveza za zaščito otrok preskrbi, da dobi mati službo v bližini otrokovega bivališča, da hodi lahko k njemu.

Pri nas je še slabo. Edino socialna zakonodaja ne dela razlike med zakonsko in nezakonsko materjo. Sicer pa še zakonske matere nimajo vse zaščite, porodnišnica že zdavnaj ne ustreza. Da bi se na nezakonske matere še posebej pazilo, pa še za misliti ni.

To bomo morale me same doseči. Vsaka izmed nas mora v vsakdanjem življenju pokazati, da ni mati s tem, da ni poročena, na svojem materinstvu nič izgubila. S svojim obnašanjem do tovarišic, ki so v nesreči, jim bomo pomagale. Toda ne samo to, tudi družba mora spremeniti svoje nazore o tistih, ki trpe radi njene ureditve. Tudi to je naše delo.

Dragi urednik! Čitala sem knjigo »Spol in usoda« in se mi je zdelo potrebno, da napišem po svoje misli, ki sem jih tam našla. Rada bi, da bi jih čim več čutilo, kako krivični smo do teh najbednejših. Katera pa more, naj sama čita celo knjigo, ki se jo dobi v založbi »Žena in dom«. Napisala jo je Angela Vodetova.

Mlado dekle v tovarni

Po dovršeni meščanski šoli so me razmere prisilile, da sem šla v tovarno. Tam so me delavke sprejele z nezaupljivimi obrazi, ker vsaka se je bala, da ne bi »spodletela«, sedaj, ko je ena delovna moč več. Bila sem stara komaj šestnajst let in življenje sem videla le v rožnati luči. Iz šol sem bila vajena odkritosrčnosti in kolegijalnosti, tukaj pa so bile delavke ena proti drugi, dasiravno so se v obraz hvallile, a za hrbtom so se opravljale. Složne so bile le takrat, kadar je prišla v tovarno novinka, da bi jo po možnosti spravile ob zaslužek. Mene je zelo bolelo, ker so bile z mano tako odurne in neprijazne. Videla sem, kako brezvestno nas je podjetnik izkoriščal (zaslužila sem 80 Din tedensko), a če sem jim to le količkaj omenila, so mi rekly, naj pustim in grem za uradnico, kjer bom bolje plačana. Začutila sem nujno potrebo po organizaciji, potem katera bi delavke zahtevale za svoje delo primerno plačo, s katero bi se lahko preživljale. A če sem jim to omenila, so rekly, da jih to nič ne briga, jaz naj pa pazim, da ne zve tega gospa. V tistem času je stavkalo tekstilno delavstvo in v našo tovarno je prišla skupina delavcev, pozivajoč nas, naj z njimi zastavkamo. A naše delavke so zagnale vrišč, da jim ni treba stavkati, drugi naj pa le stavkajo, če se jim ne ljubi delati. Začutila sem odpor do teh deklet, ki nočejo vedeti, da je izboljšanje položaja delavcev delo delavcev samih. Od takrat dalje se jim nisem več izkušala približati, delala sem svoje delo in se nisem brigala za nič drugega v tovarni; za vse sem nekako otopela. Mnogo sem čitala in spoznala sem, kako neznamen kosček velike narave je človek, še bolj sem zasovražila klečepazenje, spoznala sem, da je izboljšanje položaja delavstva samo v njegovj enotnosti, da si bo delavska žena priborila svojo enakopravnost le, če bo stopila v skupno borbo vsega proletarijata po geslu: Proletarci vseh dežel združite se!

Vse to sem spoznala, morala bi to razložiti svojim sodelavkam, a poti do njih nisem našla. One so gledale mene z nezaupanjem, jaz pa nje. Po desetih mesecih sem bila radi denuncijantstva svojih sodelavk reducirana.

Danes vidim, da sem bila v precejšnji meri sama kriva, da sem postala zagrenjena; nisem vztrajala na tem, da svojim sodelavkam dokažem, da radi mene ne bo nobena izgubila službe. Tudi nisem vztrajala na tem, da si pridobim njihovo naklonjenost, ampak sem se odvrnila od njih, ne da bi skušala premagati svoj odpor napram njim; nisem jim znala razjasniti, da je prepri med delavci podjetniku samo v korist, a njim samim v škodo. A bila sem šibka in sem klonila; danes bi tega ne napravila več.

Sodružice! Ne glejmo v novi delavki konkurentinje, ki nas hoče spraviti ob zaslužek. Glejmo v nji človeško bitje, eno med milijoni, ki se bori za svoj obstanek, kot vsi drugi. Lepo jo sprejmimo v našo sredo, bodimo do nje dobre in odkritosrčne, kajti le če bomo me take do nje, smemo to tudi od nje zahtevati; vlivajmo mladi začetnici poguma v njeno neizkušeno srce, pokažimo ji v jasnih besedah pomen in namen delavske organizacije in videle bomo, da naše delo ne bo brez uspeha. A če bomo do nje neprijazne in zadirčne, tedaj se ne smemo čuditi, če se bo od nas odvrnila in postala egoistična. Zato moramo delati na tem, da se kaj takega ne bo zgodilo, kajti zavedajmo se, da je le v slogi moč!

Mlada delavka.

Drage sodružice!

Res je naš list majhen, da ne moremo v njem vsega povedati, kar bi radi. Govoriti pa moramo o vseh vprašanjih, le tako bomo lahko izvršili svojo nalogo. Zato imamo tudi posebno rubriko za ženske in njihova vprašanja, ker vemo, da brez

sodelovanja žensk v našem delavskem gibanju ne bomo dosegli svojega cilja.

V ženski rubriki naj bi žene dopisovale o vseh svojih vprašanjih, ki jih teže. Tako bomo povezali življenje delavk in našli skupno rešitev za vse. **Rubrika je za vse, zato dopisujte vse vanjo.**

Sporočite nam, ali vam je pisanje lista všeč, ali bi želele še drugačnih člankov in kakšnih. Pišite o razmerah v vašem kraju, v vaši tovarni, kako živite, kako delate v društvih itd. Vse je zanimivo in nam kaže pot, kako bomo spremenili svoj položaj.

Skušnje, ki ste jih ve doživele, bodo pomagale tudi drugim. Zato pišite!

Urednik.

Kulturni pregled

L. Mrzel: Bog v Trbovljah

Mrzel je doma iz črnega trboveljskega revirja in živi kot publicist v Ljubljani. Pred leti je izdal knjigo »Luči ob cesti«, zdaj zbirko socialnih in versko pobarvanih legend »Bog v Trbovljah«.

S to zadnjo knjigo se je sicer odvrnil od prevelike sentimentalnosti, a je zašel v pravljico. Samo na sebi to še ni slabo, ker je tudi v pravljici možno povedati marsikaj. To je naredil tudi Mrzel, vsaj v nekaterih legendah.

Najboljša je pač prva legenda »Bog v Trbovljah«. Godi se za časa gladovne stave, ko so rekli rudarji:

»Pojdimo v jame, da v njih počakamo konca. Rajše smo mrtvi ljudje kot živi psi.«

V njej utripa težko življenje črnega revirja. Vkljub temu pa eno pripombo. Dobro bi bilo, če bi avtor oblikoval naše knape v vsej življenjski resničnosti in bi ne pokazal samo boga v Trbovljah, temveč tudi Trbovlje. Zola ni bil knapovski sin, pa je dal znameniti »Germinal«.

Mrzelovo knjigo odlikuje svojevrstni slog in lep jezik. Opremljena je prvovrstno. Krasi jo 20 Sedejevih lesorezov, ki pa niso vsi na enaki višini. Pravljice dobro dopolnjujejo. Slike iz delavskega življenja so premalo notranje razgibane, kar pa ustreza tonu legend.

Knjiga se naroča pri založbi »Trbovlje«, Ljubljana, Gajeva ulica 9.

PROSVETNI VEČER »VZAJEMNOSTI« IN »ZARJE« V LJUBLJANI

Na predvečer kongresa »Vzajemnost«, v soboto 15. jan., je bil v Delavski zbornici prosvetni večer. Lahko rečemo, da je bil to eden tistih redkih prosvetnih večerov, ki imajo res delavski značaj.

Program sta preskrbeli »Vzajemnost« in »Zarja« iz Dobrunj. Delavske pesmi so naravnost navdušile poslušalce, da so s ploskanjem zahtevali ponavljanje. Tudi druge pesmi so bile preproste in ljudske, da so ustvarile prijetno razpoloženje med poslušalci. Govorilni zbor in recitacije so dale duška pravi delavski borbenosti. Eno dejanka »Vlomilec« je v kratkih ostrih črtah razgalila vso bedo, v katero je pahnen danes brezposelni delavec in ki drugim vsak dan grozi. Konec igre sicer ne kaže nobenega izhoda in nas pusti brez rešitve vprašanja brezposelnosti — saj kazen za enega samega sokrivca ne nasiti milijonov. Predavanje o delavski kulturi je radi odsotnosti s. Teplja odpadlo.

Ta večer je dokaz, da se da z majhnimi sredstvi in trudom ustvariti tak večer, s katerega odhajajo delavci zadovoljni in v svesti si svoje moči. Ako to zmoreta Dobrunjski »Vzajemnost« in »Zarja«, bi mogli tudi ljubljanski. Saj še ni vse dovršeno, a naše delavsko je. Polna dvorana in navdušenje pa je dokaz, da je to tisto, kar od prosvetnih večerov pričakujemo.

Družnost!

Povečanje brezposelnosti v Nemčiji. Kakor poročajo iz Nemčije, je letošnje zimo na Nemškem 400.000 brezposelnih več kakor lani ob istem času. Nemške oblasti so mnenja, da je to zaradi vremenskih neprilic, ki ovirajo delo.